

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Kongeå

Natura 2000-område nr. 91
Habitatområde H80

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Kongeå
Natura 2000-område nr. 91
Habitatområde H80

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram,
Natura 2000-planer

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen Ribe
Sorsigvej 35
6760 Ribe
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBN nr.

978-87-7091-249-5

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Kongeåen ved Foldingbro

Foto: Kjeld Brockdorff Olesen, Naturstyrelsen Ribe

Resume:

Natura 2000-plan for Kongeå (N91). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier	8
Igangværende pleje og genopretning	11
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	12
<i>Vurdering af tilstand</i>	12
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	15
Målsætning	17
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	18
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	19
<i>Modstridende interesser</i>	20
Indsatsprogram	20
<i>Generelle retningslinjer</i>	21
<i>Konkrete retningslinjer</i>	22
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	23
Sammenhæng og synergi med vandplan	23
Strategisk miljøvurdering	24
Bilag 1 Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	
Bilag 2 Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	
Bilag 3 Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	
Bilag 4 Miljørapport for Natura 2000-planen	

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

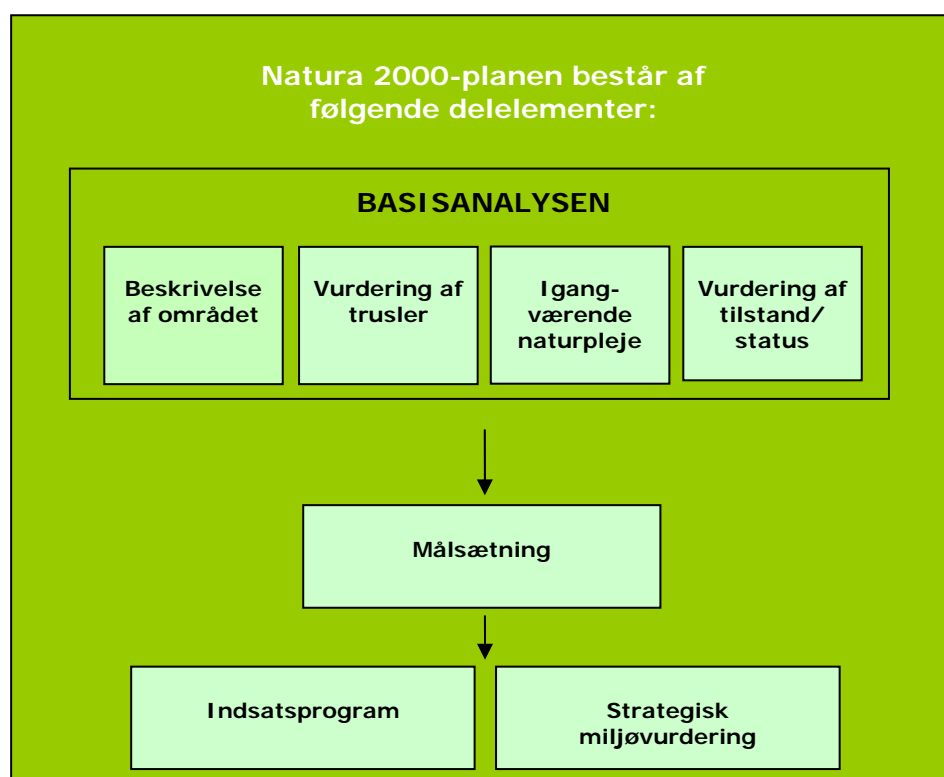
Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling til forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Vadehavet og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området N91n Kongeå har et areal på 805 hektar og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H80. På Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk samt i figur 2 er der angivet, hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Natura 2000-plan

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 80		
Naturtyper:	Næringsrig sø (3150) Vandløb (3260) Surt overdrev (6230) Tidvis våd eng (6410)	Urtebræmme (6430) Kildevæld (7220) Rigkær (7230)
Arter:	Havlampret (1095) Bæklampret (1096) Flodlampret (1099)	Snæbel (1113) Odder (1355)

Figur 2. Naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

De centrale elementer i området er selve vandløbet og de tilstødende eng- og moseområder. Kongeå udspringer ved Farris og løber ud i Vadehavet. Som hovedvandløb i et vidt forgrenet vandsystem er Kongeå en særdeles vigtig hovedkorridor. I 1978 gennemførtes en landskabsfredning af 820 ha omkring det uregulerede vandløb i Kongeådal. Især på nordsiden af åen er driften i dag ret intensiv, og de fleste engarealer er præget af omlægninger og gødskning.

Kongeå er et af de få store vandløb med udløb i Vadehavet. Den er stort set ureguleret på lange strækninger, men er dog kraftigt reguleret på den øvre og nedre del. Store dele af den fredede ådal er eng- og mosearealer.

Spredt langs vandløbet er der - især på sydsiden af åen - registreret værdifulde rigkær, kildevæld og sure overdrev. Alle tre naturtyper er forholdsvis sjældne i det sydvestlige Jylland.

Snæblen forekom tidligere talrigt i Kongeå. Forekomsten var et resultat af et målrettet forsøg på at retablere bestandene ved massiv udsætning af yngel, der hvor snæblen tidligere har haft selvreproducerende bestande. I Kongeå er bestanden formodentlig uddød nu, men der forekommer af og til strejfere fra bestandene i nabovandløbene. Det vurderes, at der i dag er ca. 7000 snæbler tilbage i Danmark. Snæblen findes kun i den danske del af Vadehavet og gyder kun i syd- og sønderjyske vandløb.

Odder lever på flere steder langs Kongeåen. Foto: Colourbox.

Vandløbet er levested for både hav-, flod og bæklampret. Især sidstnævnte er almindelig i hele vandløbssystemet. Der er fundet spor af odder på flere lokaliteter langs Kongeå. Fundene tyder på en lille men stabil bestand.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Kongeå findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se Naturstyrelsens hjemmeside

Natura 2000-området ligger i Vejen og Esbjerg Kommuner og indenfor vandplanområdets hovedvandopland 1,10, Vadehavet og Vesterhavet.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå,

Natura 2000-plan

men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering er en trussel for rigkær, kildevæld, sure overdrev og tidvis våd eng. Det er alle naturtyper, der er kortlagt som små spredte forekomster, der er særligt udsatte for påvirkninger fra omgivelserne. Som følge af de små arealer og fragmenteringen har naturtypernes tilknyttede plante- og dyrearter øget risiko for at uddø i området, fordi de beskedne arealer ikke kan opretholde så mange og så store bestande af de pågældende arter, ligesom arterne har dårlige spredningsmuligheder mellem forekomster. En stor grad af fragmentering fører desuden til en stor direkte randpåvirkning af naturarealerne fra nærliggende landbrugsarealer.

Næringsstofbelastning: Det gælder for alle kortlagte, terrestriske naturtyper i Natura 2000-området, at de er negativt påvirket af luftbåret kvælstof. For alle de kortlagte naturtyper er den nedre tålegrænse overskredet. For den næringsfattige naturtype surt overdrev, er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for næsten to tredjedele af arealet. For en lille del af arealet med rigkær er højeste tålegrænse overskredet.

Kildevældene i Natura 2000-området er truede af høje næringsstofkoncentrationer i grundvandet, hvilket kan medføre dominans af kraftige, næringsstofelskende plantearter på bekostning af mosser og andre lavtvoksende arter. Det samme gælder i nogen grad for rigkær.

Natura 2000-områdets småsøer og vandhuller er truet af udvaskning af næringsstoffer fra landbrugsjord.

Belastning med organisk stof: Udledningerne af organisk stof i form af spildevand og andre iltforbrugende stoffer kan reducere vandets iltindhold så meget, at det får stor indflydelse på de arter af fisk og invertebrater, der kan leve i vandløbene, herunder havlampret, flodlampret og snæbel.

Pesticider og miljøfarlige stoffer: Der er i 2006 foretaget undersøgelser i den nederste del af Kongeåen som viste, at medicin og hjælpestoffer fra dambrugsdriften kunne genfindes i så høje koncentrationer, at der var tale om væsentlig overskridelse af kvalitetskravene i gældende bekendtgørelse. Forholdet vurderes at være en generel trussel mod åens økosystem.

Tilgroning med træer, buske og høje urter er en trussel mod næringsrige søer, kildevæld og rigkær.

Uhensigtsmæssig hydrologi: Rigkærene, som findes spredt langs vandløbet, særligt på sydsiden, er truet af udtørring. Udtørring af eng- og mosearealerne på grund af dræning og grøftning har været

udbredt i ådalene i området, og på mange enge er vegetationen i dag forarmet og helt domineret af næringselskende kulturengsarter.

Dræningen af lavbundsarealerne har betydet, at tørven er brændt sammen, hvorved terrænet har sat sig, og derfor er mange lavbundsarealer i dag ved at forsumpe. Hvis man hæver vandstanden i ådalen væsentligt i løbet af kort tid er der risiko for, at bl.a. rigkærsløkaliteter bliver så våde, at det ikke er muligt at pleje dem ved afgræsning.

Uhensigtsmæssig drift: De sure overdrev er overvejende afgræsset, og derfor kun i mindre grad truet af tilgroning. Til gengæld er der tegn på, at overgræsning i et vist omfang medvirker til eutrofiering af disse arealer.

Hårdhændet vandløbsvedligeholdelse udgør en trussel for fiskene på udpegningsgrundlaget.

Tilgroning er en trussel for flere lysåbne naturtyper. Foto: Naturstyrelsen Ribe.

Anlæg og anlægsaktiviteter: Generelt set udgør spærringer for vandrefisk, dvs. havlampret, flodlampret og snæbel en trussel mod fiskearterne på udpegningsgrundlaget.

Hindring af landskabsdynamik: Kongeåen er på den øvre og nedre del kraftigt reguleret, hvilket påvirker vandløbets fysiske forhold og vandkvalitet. Reguleringen på den øvre del genererer en del sand, som vandrer ned gennem vandløbet og giver anledning til tilsanding og bundhævning på de nederste kilometer af vandløbet. Den kraftige vandløbsregulering på nogle delstrækninger af vandløbet forhindrer vandløbet i at finde et naturligt slynget forløb, der vil forbedre de fysiske forhold og vandkvaliteten.

Hindring af den naturlige dynamik fører til, at der er for få gyde- og levesteder for havlampret, flodlampret og snæbel.

Invasive arter: Kæmpe-bjørneklo findes spredt på eng- og mosearealerne langs størstedelen af vandløbssystemet. Arten er en trussel mod områdets naturtyper.

Forstyrrelser: Lokalt er der megen rekreativ aktivitet langs Kongeåen, og i sådanne områder vurderes forstyrrelser at kunne udgøre en trussel for odderen.

Igangværende pleje og genopretning

Langs Kongeå vest for Gredstedbro findes der i marsken en ret stor andel af vedvarende græsarealer, der er omfattet af en MVJ-aftale om ekstensiv drift. Også i området mellem Gredstedbro og Hjortlund findes en del arealer med MVJ-aftaler. På resten af strækningen langs Kongeå findes kun enkelte spredte engarealer, der er omfattet af aftaler.

Inden for planperioden gennemfører Naturstyrelsen et naturforvaltningsprojekt i Kongeåen ved Nielsby Dambrug. Projektet er gennemført i løbet af 2011 og medfører fjernelse af spærringen ved Nielsby Dambrug, hvorved vandløbets naturlige hydrologi her vil blive retableret og der herefter vil være fri passage for fisk og anden fauna.

Snæbel er en af EU's mest truede fiskearter. Derfor har Danmark opnået støtte fra EUs LIFE-fond til et naturgenopretningsprojekt, som skal redde snæblen. Naturprojektet omfatter en lang række delprojekter i fire sydvestjyske vandløb med forbindelse til Vadehavet ([Varde Å](#), [Sneum Å](#), [Ribe Å](#) og [Vidå](#)), og har også betydelige positive effekter på naturtyper og andre arter. I de berørte vandløb er der siden 2005 nedlagt en række dambrug, fjernet spærringer, genslynget vandløb og i et vist omfang genoprettet vådområder som egnede gyde- og opvækstområder. Mange af truslerne for arten er således fjernet, ligesom det må formodes, at bestanden og dermed snæblens status har ændret sig. Den kommende Natura 2000-planlægning vil afsløre dette og tage højde for disse forhold.

*Flodlampret er en af de fisk der vil få fri passage op gennem Kongeåen, når de igangværende naturforvaltningsprojekter bliver udført.
Foto: Naturstyrelsen Ribe.*

Tilstand og bevaringsstatus/prognose

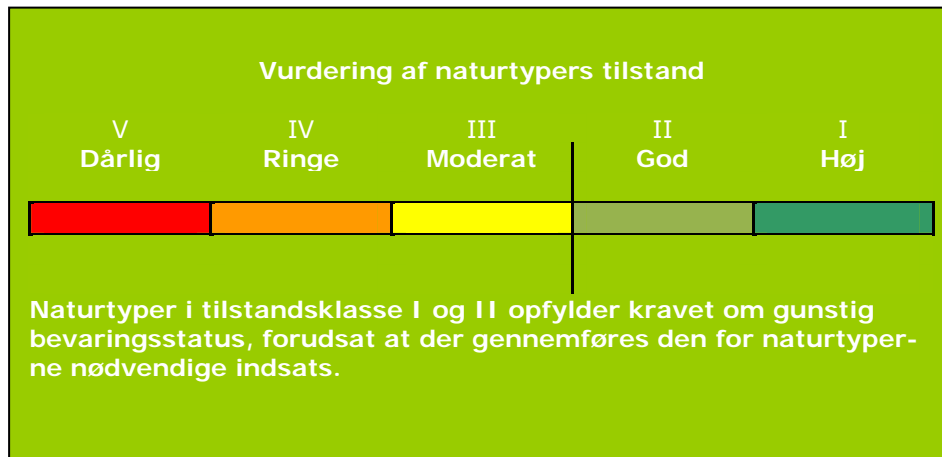
For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden af 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper, der er kortlagt i basisanalyserne. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og trækronernes lagdeling i forskellige etager.

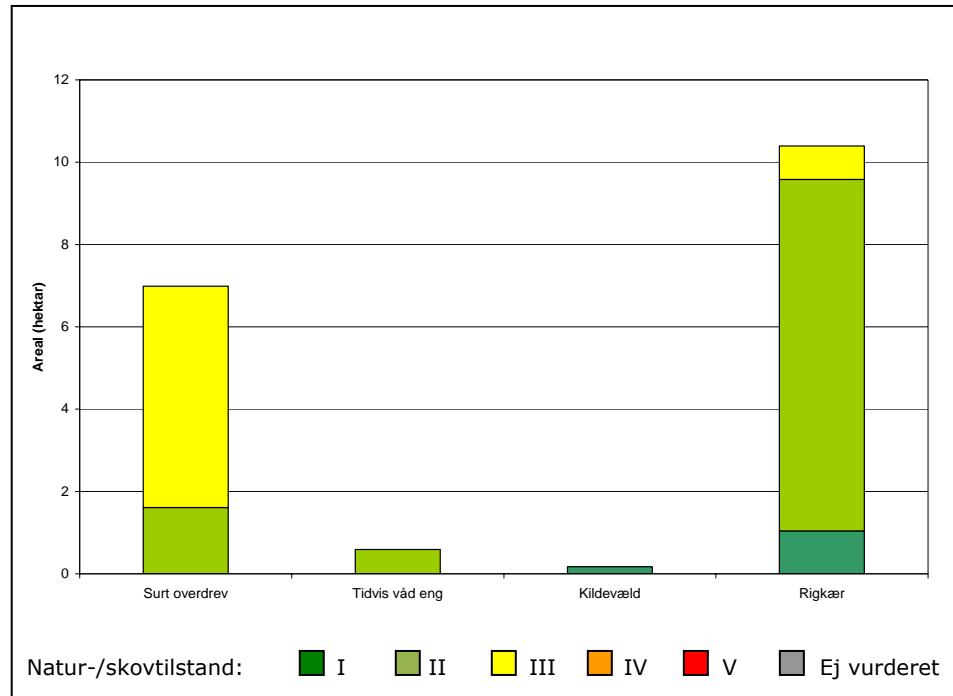

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.

Natura 2000-plan

Figur 4. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Sure overdrev er registreret på ca. 7 hektar. Knap 1/3 af arealet vurderes til god tilstand både på baggrund af artssammensætning og struktur. På 2/3 af arealet er enten struktur eller artssammensætning moderat, hvilket resulterer i en moderat naturtilstand. Årsagen til, at størstedelen af arealet har moderate strukturforhold eller artsindhold er, at der er tale om små spredte forekomster, hvor en del af arealerne er påvirket af landbrugsdrift. Nogle forekomster er overgræssede og andre ugræssede og truet af tilgroning.

Tidvis våd eng er registreret på ca. 0,6 hektar, som vurderes til god tilstand på baggrund af såvel struktur og artssammensætning. Størstedelen af arealet er uden drift og præget af middelhøj vegetation.

Kildevæld er registreret et enkelt sted i området (ca. 0,2 hektar), og tilstanden er vurderet til høj tilstand ud fra struktur og artsforekomst.

Riggær forekommer på i alt 10,4 hektar indenfor området. Trykvand i terrænniveau og flere karakteristiske arter resulterer i en god til høj tilstandsvurdering for størstedelen af arealet.

Samtidig trues arealerne dog af eutrofiering, udtørring og tilgroning, som er spredt forekommende. På 70 % af arealet viser artsregistreringer, at der er en række karakteristiske arter til stede på arealet. Strukturen er moderat til god på størstedelen af arealet.

Majgøgeurt er en af de orkidéer man typisk finder i rigkær. Foto: Naturstyrelsen Ribe.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal

have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Natura 2000-plan

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- *Bæklampret, da det vurderes at arten forekommer i en stabil bestand.*
- *Vandløb, da hovedparten af målsætningerne i medfør af vandplanen er opfyldt.*

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- *Surt overdrev, tidvis våd eng, kildevæld og rigkær, på grund af næringsstofbelastning fra luftbåren kvælstof, der ligger over den laveste tålegrænse for alle naturtyperne, samt fragmentering og uhensigtsmæssig drift.*
- *Havlampret, flodlampret og snæbel på grund af spærringer.*
- *Næringsrig sø på grund af næringsstofpåvirkning/tilgroning.*

Prognosen er ukendt for:

- *Odder, da artens udbredelse ikke er kortlagt tilstrækkeligt.*
- *Urtebræmmer, da de ikke er kortlagt og tilstandsvurderet.*

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Habitatområdet er karakteriseret ved en lang vandløbsstrækning, hvor den nedre del er levested for snæblen, der er truet i EU. Vandløbet er omgivet af en smal ådal med overdrev, enge og moser, heriblandt små spredte forekomster af surt overdrev og rigkær, der begge er truede naturtyper, der skal gøres en særlig indsats for at bevare.

Det overordnede mål for området er:

- *Gunstig bevaringsstatus for snæblen. Dette forudsætter fri passage og en selvreproducerende gyde-bestand i vandløbet. Da snæblen er akut truet af udryddelse, prioriteres forbedrede forhold for snæblen over genetableringen af de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for de våde naturtyper.*
- *Områdets rigkær og sure overdrev prioriteres højt. Arealet med rigkær og surt overdrev øges, og der skabes sammenhæng mellem forekomsterne.*
- *Tidvis våd eng, kildevæld og rigkær sikres så vidt muligt den for naturtyperne hensigtsmæssige hydrologi, også i tilfælde hvor ånære arealer oversvømmes af hensyn til snæbel.*
- *Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.*

Snæbel er en truet laksefisk, og målet for området er at skabe gunstig bevaringsstatus for fisken ved bl.a. at sikre fri passage i vandløbet. Foto: Thiil Nielsen, Tveskov og Hansen.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Natura 2000-området:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*

- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for områdets udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige, egnede yngle- og fourageringsområder.*
- *Der skabes forudsætninger for, at arealet med rigkær kan udvides med i størrelsesordenen 7-13 ha.*
- *Arealet med surt overdrev udvides med i størrelsesordenen 2-3 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Arealet med kildevæld udvides med i størrelsesordenen 1-2 ha.*
- *Arealet med tidvis våd eng udvides med i størrelsesordenen 1-2 ha.*
- *Gyde- og opvækstbetingelser for snæblen forbedres.*

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Indsatsen for at redde snæblen handler bl.a. om at etablere fri passage i vandløbet ved at nedlægge stemmeværker. Desuden forsøger man at øge snæbellarvernes overlevelse ved at etablere mere eller mindre permanent oversvømmede arealer langs åstrækninger i ådalene. Der kan muligvis på konkrete lokaliteter opstå modstridende interesse mellem ønsket om at gennemføre disse tiltag af hensyn til snæbel og ønsket om at etablere de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for naturtyperne tidvis våd eng, kildevæld og rigkær. Da snæblen er en prioriteret art, prioriteres forbedrede forhold for arten over genetableringen af de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for de våde naturtyper. Oversvømmelse af ånære arealer skal dog, hvis de naturgivne forhold tillader det, foretages på arealer, hvor det ikke får negativ indflydelse på naturtyperne.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i rigkær, tidvis våd eng og kildevæld. De terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Vandløb med vandplanter sikres gode fysiske og kemiske forhold samt kontinuitet. Denne indsats sikres via vandplanlægningen. Der sikres velegnede levesteder for bæklampret, flodlampret, havlampret, snæbel og odder.*
- 1.3 *Der sikres levesteder for odder med hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.*
- 1.4 *Invasive arter som kæmpe-bjørneklo søges bekæmpet, og deres spredning søges forebygget.*

Invasive arter som kæmpe-bjørneklo søges bekæmpet og deres spredning søges forebygget. Foto: Naturstyrelsen Ribe.

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 Forekomsterne af kildevæld og tidvis våd eng udvides om muligt, i mindre omfang. Forekomsterne af rigkær og surt overdrev udvides og sammenkædes, hvor det naturmæssigt er muligt.*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 Forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

Natura 2000-plan

- 4.1 *Det samlede areal med rigkær øges med i størrelsesordenen 7-13 ha.*
- 4.2 *Arealet med surt overdrev øges i mindre omfang.*
- 4.3 *Gyde- og opvækstbetingelser for snæblen forbedres ved forbedring af vandkvaliteten og de fysiske forhold, med særlig opmærksomhed på fjernelse af spærringer.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunerne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand.

Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

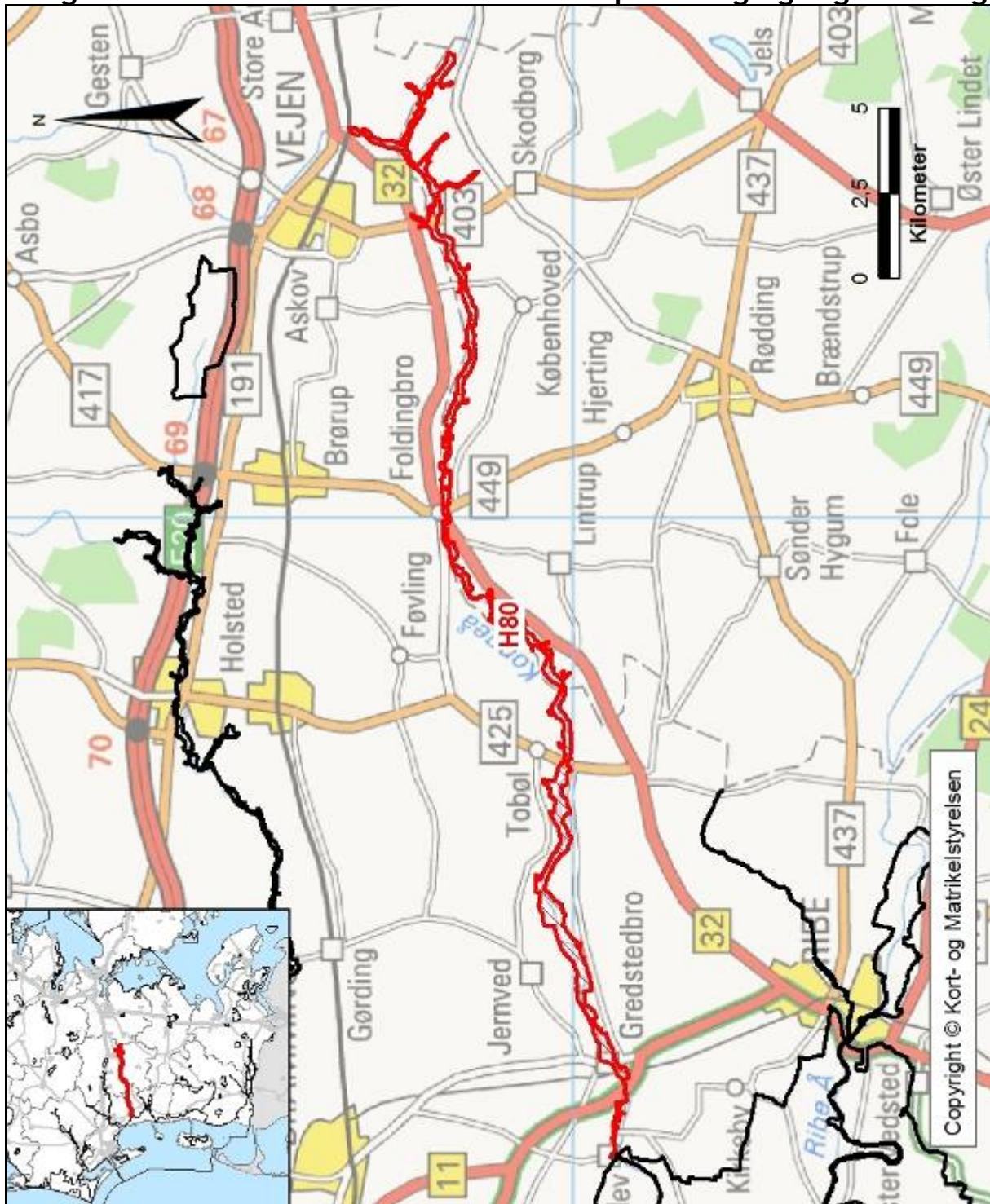
Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt afdækkes i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. N91

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H80 (rød afgrænsning). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i Bilag 2 - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se www.naturstyrelsen.dk – under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Bilaget indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således

en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 23 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for Natura 2000-planen for område nr. 91 Kongeå

- kan læses på Naturstyrelsens hjemmeside, se www.naturstyrelsen.dk under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk